

mészet olyan rémeke, melyet ember nem fog utánozhatni soha.

A mozgásnál tudvalevőleg munkaerőt kell kifejteni és pedig annál nagyobbat, minél nagyobb a mozgó test fajsúlya az illető közeg — pl. jelen esetben a levegő — fajsúlyához képest.

A madártest fajsúlya igen csekély, t. i. a tollazat légsövekekkel, csontozata és az egész test légtömbökkel bővelkedik, melyeket a tüdő belélegzés alkalmával levegővel lát el, ámde mégis sokkal nagyobb, mint a levegőé. S nem is ezen fordul meg a dolog, mert hisz az emberek már kitaláltak oly gépet, melynek fajsúlya jóval kisebb a levegőénél, t. i. a léghajót, s az mégse repülőgép, mert nem repülni, hanem csak felemelkedni képes.

Szorosabb értelemben mozgásról csak ott lehet szó, ahol megtámaszkodás van. Minél sűrűbb a közeg, melyben a test mozog, annál kisebb felülettel kell annak megakaszzkodnia. Nézzük pl. a vadkacsát: ha szárazon jár, csak a talpa képezi a támaszkodó felületet; ha vízben úszik, egész alsó teste, összetett szárnyakkal. Ha a levegőben száll, szárnyait kiterjeszti s így igen nagy felülettel támaszkodik. A repülés irányában azonban mégis kicsi a felülete, tehát a levegő ellenállása nem nagy. A repülésnél a szárnyak folytonos mozgásban vannak; ez a mozgás kettős: egyrésztől ugyanis előlről hátrafelé csapnak — úgy mint a csónak evezője — ezzel előre lökik a testet; másrészt felülről lefelé löknek — mint a propeller csavarja, mikor is a madár felfelé emelkedik. Mint hogy ez a kétféle mozgás egyszerre történik, a szárnyak hegye egy 8-ast ír le útjában. Az összeálló szárnytollak lecsapáskor egy lapot képezve sok levegőt szorítanak hátra, emeléskor ellenben inkább éllel hasítják a levegőt s így kevesebb ellenállásra talál-

nak, minek folyán a megsűrűsödött levegő újra kiterjeszkedve, az egész madártestet feljebb emeli. Mint hogy a repülésnél mindkét szárny egyszerre működik, s nem váltakozva, mint pl. a láb az embernél, a test közepe felé ható erő igen jelentékeny. Ebből következik, hogy egyrészt a munkát végző izomzatnak borzasztó erősnek, másrészt a váznak szilárdnak kell lennie, hogy a hozzátapadó izmok mozgását megbírja s így a madárszervezetnek biztos alapja legyen. Meg kell továbbá lennie a részarányosságának is, hogy a repülő madár fel ne billenjen; s csakugyan a test súlypontja a középre esik, a mellcsont s a rátapadó izomzat képezi annak mintegy magvát; a fej, fark, láb stb. aránylag könnyűek.

A repülésnél s nevezetesen az irányításnál az egész test működik, fej, fark, láb, sőt jóformán minden tollszál külön-külön illeszkedik. Minthogy a repülés a legtöbb madárnál nemcsak helyváltoztatásra, hanem a táplálék megszerzésére is szolgál, a repülésben az egyes fajok testalkatához képest különböző sajátságok fedezhetők fel, melyek az életmóddal állanak okozati összefüggésben. Megvilágító példaképen két madáralakra utalok: a sólyomra és a galambra. A sólyom úgy szerzi prédáját, hogy a magasban feléje kerekedik s azután lecsap reá. Ennek folytán gyors repülőképességre van szüksége, miért is roppant izomzattal, hosszú, hegyes szárnyakkal bír. Ha sikerült a préda, mondjuk egy galambcsapat felé kerekednie, egyet lök magán, összekapja szárnyát és óriási — a gravitáció törvénye szerint gyorsuló — sebességgel zuhan lefelé, hogy még a levegőben érhesse el prédáját. Esés közben óriási légnyomást gyakorol rá az ellentálló levegő, de izmos melle, tömzsi erős koponyája megbírja. Esés közben nem billenhet fel, mert teste bunkószerű, a súlypont inkább elől van; a hosszú

A z e r d ő.

»A Természet« eredeti tárczája.

Irta: Glück István.

A z erdő az én világom. Erdő, erdő, néma erdő, mennyire szeretlek!

Szeretlek szívem mélyéből, lelkem egész hevével! Élek-halok érted, bomlom utánad! Rajongok néma magányodért, azért a fenséges nyugalom élvezhetéseért, melyet vadregényes, titkos berkeid közt járva, andalogva tépelődő, megfigyelő lelkemnek nyújtasz.

Olyan édes is vagy, olyan kellemes! Néma vagy, nem szólsz; de mégis örökké beszélsz! Nem ugyan a hideg értelemnek, hanem az olvadozó szívnek. — S ha a szív érti ezt a beszédet; ha a szív örömét találja e társalgásban, akkor mit is ellenkeznék az ész! Szolgálatába szegődik a szívnek s együtt tereferélnék azzal a sokhangú s mégis néma erdővel.

De hogy is ismered te a szívnek húrjait! Hol ezt, hol amazt rezegteted s mindig olyan édes dallam támad, hogy elbájolod vele a lelket! Disszonanciába nem tévedsz soha!... Mintha nem is volnál néma erdő, hanem egy kebelbarát lelke, mely együtttérez a hozzá nemekülővel. — Megnyugtatód a szenvedőt, vigasztalást csepegtetsz

bús szívébe; kacagasz a vigadóval, kurjantasz a kurjongatóval s kedves tréfát üzöl vele százszoros visszhangoddal: ha szid te is szidod; ha kedveskedik te is kedveskedel neki... Kitérod titkaidat a mélyen érző s gondolkodó fő előtt, elcsalod szűz berkeidbe, hol nem járt ember soha még, megmutatod neki szépségeidet, kedves bájaidat és ezzel elérted célodat, mert kikökkentetted a mindennapi élet vásári lármájából, más világba ragadtad, melyben oly kellemesen érzi magát az ember.

Ó! csalj ki engem is e szép világba, hadd élvezzem e benső örömet, minőt nem képes adni semmi más! A lélek, a szemlélődő lelek örömét add meg nekem; ringass el mélyen, hogy ne halljak semmi mást, csak a lelkem, háborgó lelkem szózatát; csak az beszéljen, hiszen hangja még ha pirongat is, olyan szelíd, olyan szeretetreméltó. — Ringass, ringass néma erdő, hadd halljam ez édes hangokat! Dudolj, susogj tülel körül, ez olyan altató!

Beszél a lelkem akkor önmagával s jól tud beszélni; mintha nem is volnék más — úgy érzem a beszéd alatt — mint csupa lélek! Nem érzem testem létezését, mintha szellem volnék teljesen, mintha nem is volnék e világból való... Ó! hívj ki hozzád, csalogass, te néma erdő, ha másfelé vonna réveteg tekintetemet; nálad, benned akarok megnyugodni, ha háborgog mélabús szívem!...

* * *

Nem vagyok legkevésbé sem embergyűlölő, de sokszor mégis oly keserűség tölti be szívemet, hogy ki nem

farknak az egyensúly fentartásánál oly szerepe van, mint a papírsárkánynak. A galambnál a gyors repülő-képesség nem szolgál prédaszerzésre, hanem csak védelmül, mint a nyúlánál a gyors láb. Meneküléskor arra igyekszik, hogy a sólyom ne kerüljön fölibe, mert ha ez megtörtént, veszve van. Tollazata laza s egész alakja olyan, hogy a levegő ellentállása esés közben sokkal nagyobb, mint a sólyomnál. Gyöngye szervezete különben se bírja ki az óriási légnyomást, azért esés közben kénytelen szárnyait kiterjeszteni, hogy a zuhanást lassítsa. S ezzel veszve van.

Miután megismertük a madár repülési szervezetét és annak működését, konstatálhatjuk, hogy:

A mozgás öntudatos; a mozgató erő felett az egyéni akarat uralkodik, más szóval az izmokkal kapcsolatosan működnek az idegek, csak úgy, mint az embernél. Az eszköz tehát annak használójával tökéletesen egy. A repülő embernél ez nem így lesz. A motor működését felesleges teherként fogja bénítani a »repülő« ember teste, csakúgy, mint a hogy a fecske repülését bénítaná egy természetes sáska, mely a hátán ülne.

A repülésnél kifejtendő nagy munkaerőhöz képest roppant erős szervezet szükséges. Láttuk, hogy ez a madárnál megvan! Hol az az ember, ki azt a csodás szervezetet, melynek működésénél minden porcikája összefügg, utánozni tudja? Hol az a gép, mely ily óriási munkaerőt tud kifejteni?

De ha fel is tennők, hogy feltalálják az ilyen repülőgépet, még mindig fenforogna egy nehézség: a gépész csakhamar kifogyna a fűtőanyagból. Mert az az óriási munka óriási hajtóerő felhasználásával jár, legyen az gőzerő, vagy villamosság, vagy akármilyen. A madárnál az oxigén képezi a fűtőanyagot, melyet

mindenütt megkap, mert a levegő alkotó eleme; tehát nem is fogyhat ki belőle soha.

A madár légző szerve, mint már említettük, egészen különös berendezésű, a hatalmas mértékben történő levegőfogyasztásnak, oxidációnak megfelelőleg. A tüdők elágazó, egymással közlekedő légcsőrendszerből állanak s nyúlványaik kisebb-nagyobb hólyagokként a test különböző részeibe, sőt a csontokba is behatolnak. A madár ennek folytán jóformán egész testével lélegzik, mert a léghólyagok mind megtelnek levegővel.

Világos ezek után, hogy ha évezredek múltak el s ha annyira ura lesz az ember a természetnek, hogy a Sahara sivatagot narancsligettké varázsolja, a repülő madárra mindig tehetetlen vágyakozással fog nézni. Ha talán képes is lesz a levegőben mozogni, — hisz máris elért valamit a léghajózás terén, — nem lesz korlátlan ura a légnak, mert nem fog tudni életet lehelni a gépbe. A büszke elnevezés: a lég ura, mindig a madarat fogja megilletni.

S nyugodjunk bele a változhatatlanba. Remeklő bölcsességgel rendelte el az, kinek létezését mindnyájan érezzük, hogy a földnek, víznek, levegőnek mindenütt meglegyenek a maga lakói.

S ne tekintsünk lenéző szánakozással a porban csúszó féregre se; az ő kis világa, mely talán nem terjed túl azon a kis gödrön, melyet egy tehénlábnym nyom alkotott, neki elég nagy, ha úgy van rendelve, hogy abban teljesítse élethivatását.

Dr. Linder Károly.

mondhatom. — Ha látom az emberek arcán azt a tettezett mosolyt, mely oly ellentétben van komlokuk redőivel: ha látom, miként hajlonganak egymás előtt, míg szívökben a gyűlölet néma lángja ég; ha nézem, mint udvariaskodnak a szeretet legkisebb jele nélkül; ha megfigyelem mily önelégülten szorongatják egymás kezeit, míg szívök bánattól zokog; ha tiszteltetni látom a gonoszt, sínyleni a becstületest; nagyot játszani a léha piperkőczt s szerényen meghuzódni a bölcsset; ha hallom annak magasztaltatását, ennek ócsárlását; ha tulajdon szemeimmel látom, mint tapodják lábbal s dobálják sárral azt, a mi szent, a mi magasztos és mint emelik oltárra a piszkost, a gyalázatost; akkor elfog ez ellentét láttára a melankólia s menekülni igyekszem e légkörből, mert talán kétségbe ejtene az emberek hétköznapiiséga; akkor az undor egy bizonyos neme hatja át egész valómat, melyet csak a csendes magány tud belőlem szétoszlatni. — A hol nincs őszinteség s a hol nem lelkesülnek az ideális után, ott nem érzem jól magam. — El, el e körből, nógat szívem-lelkem, inkább egyedül mint az emberek között!

S ilyenkor kimegyek az erdő szent magányába, hol eleszmélkedem a mai élet sivárságán, mikor oly kevés már az ember tiszta öröme; mikor már mindenki csak a saját énjé boldogítását czélozza s az emberiséggel mit sem törődik. — És nekem úgy látszik, mintha visszatért volna újra az a rég letűnt század, mikor a túlrejt római nemzet csak az élvek után kapkodott. — Mintha hallanám Madách jellemző szavait most is hangzani a zürzavarban:

„Örülünk, hogy ma más világ van,
Örülünk, hogy mi élünk abban!”

Látom, mi csalfa utakon jár az emberiség nagy része, hogy boldogságát elérje. — Délibábot hajszol. — S eléri-e? Sohasem! Hisz a szívem nem fogja kielégíteni az anyag sohasem; magasbra tör az! . . . Magasbra? Mikor nincs magasb! . . . hallom a mindennapi ember kételkedő szavát S én szeretném azt magammal hozni az erdő magányába, hogy meggyőződjék a fensőbb világ létezéséről. De e kételkedő irtózik a magánytól, fél a komor csendtől, mert saját lelkébe kell akkor pillantania . . .

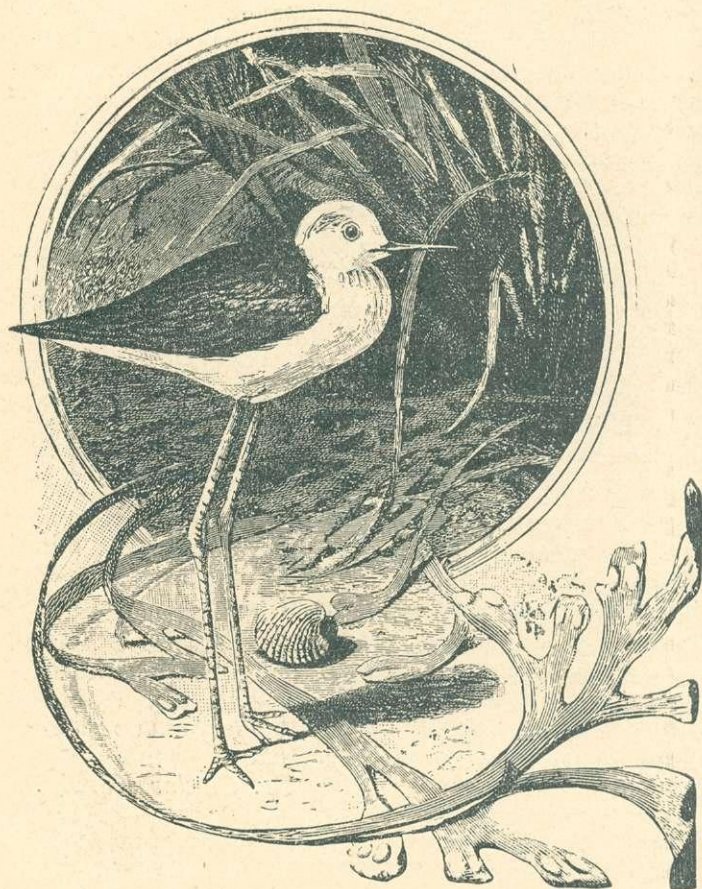
Köröttem virul a természet. Oly jól esik látnom azt a végtelen zöldet, mely fejem fölött sátort alakít; mintha biztatni akarna: Ne csüggedj, remélj, remély! Belopódzik egy nyíláson a napsugár s lenn a földön meg-ezüstözi a zöldnek ígérkező reményt. Lefekszem a fübe, oda támaszkodom hátammal egy tölgy mohos derekának és hallgatom a fülemile dalát a csalitból. Dalol hosszan, sokáig; egyszerre csak belekaczag a bohó mátyás, a profán, mintha bizony értene hozzá. De a fülemilét nem zavarja ez, dalol tovább . . . Felém repül egy piczi pillangó, tán leszállt volna mellettem a virágra, de egy pillanat s a mohó légykapó zsákmánya lön! . . .

Mellettem a hangyák serege vándorol, jönnek-mennek, sűrögnek-forognak, egész kis útat vágtak már a talajba. Rátészek ez útra egy levélkét, meg van vele bolygatva a rend. Egész sereg van már a két oldalán: végre

KÓCSAGCANYÁN.

(A titeli lápokon.)

(Folytatása és vége.)

Szemlélődésemből vadászom figyelmeztető halk »tíró balra« szózata vert fel, mely oly hirtelen jött, hogy szinte megdöbbenett; de az öröm döbbenete volt ez...

Ugyanis a jelzett irányba tekintve, három óriási fehér szeplő tűnt fel az egek kékséges nefelejtsén: három gyönyörű nagy kócsag! Alig lebbentve szárnyaikat, közeledtek a Tisza deltája felől a verőfényes magasban — ingva, ringva az átlátszó éther fénytengerében, a léghabok csillogó hullámai közt — lengén, bájosan, mintha valami tündéri kéz leejtett csipkekendőjét lengetné a pajzán fuvalom, avagy fehér fátvolfoszlányok úsznák meg a fényes végtelenséget.

Távcsővetem le nem véve szememről, szigorú figyelemmel kísértem a tovalengő csodaszép szárnyasok kicsi csoportját, míg bele nem olvadtak a távol szintvesztő káprázatába, mint kialvó meteorok a rezgő csillagtény sejtelmes homályába ahogy elmerülnek.

Utjok messze-messze elvezetett. Isten tudja hol létezhetett az a titkos hely a lápok rengetegében, ahol talalkáikat adni szokták egymásnak, ahol az idili együttlét kellemességeit élvezni szokták a tollaikat féltő királyi madarak.

Am ismét felhangzott a »tíró« ... Újabb közeledők tüntek fel: kettő, majd három-négy is egyszerre s csodálatos következetességgel ugyanazon légi kócsagországon követték már elhaladt társaikat. Valjon hová?!

Ez azonban sokkal kevésbé érdekelt, mint a »honnét?« kérdése. Ennek a végére járni, ezt a titkot felderíteni képezte most vágyaim legfőbbikét.

Érkezésünk irányával körülbelül már tisztában lettem volna, csak a fő rébusz megfejtése, vagyis a kócsagtanya kikutatásána a munkája állt még előttem. Nem kis feladat az eddigi bizonytalanságok és kudarcok után!

Még egy kevés ideig szemlélgettük, olvastattuk a

neki bátorodnak, rája másznak s folytatódik tovább a munka...

Áh! van élet még, szép is, csak ott abban keressük a szépet, a hol valójában föltalálható!

Kimegyek az erdőszélre. Éppen most bukkan alá a nap a nyugati láthatár alján. A rózsás pír oly szelíden ömlik szét a halványuló égen, mintha csak vigasztalni volna hivatta az embert, mintha kiengesztelni akarná az étellel. Az erdőben növekszik a homály, a kísérteties csönd meghatóbb lesz. Néma megilletődéssel barangolok ide s tova. Kiengesztelőde hagyom el kedvelt helyemet...

Szeretlek nyári díszbe öltözött, étlettől dúzzadó erdő, szeretlek!

* * *

»Hull a fának a levele!« Sőhajt a szél a sárguló lombok közt, érleli az enyészetre a levélkéket. Itt az ősz! Micsoda színpompá van itt az erdőben?! Ha szép voltál szerelmem tárgya, a nyáron, most még szebb vagy; ha megható volt akkor magányod, most még meghatóbb; ha akkor öröme hangoltad a szívet, most édes ábrándba ringatod.

Járok-kelek a zörgő avaron s mintha lelke volna, úgy sőhajt lábaim alatt! Eszembe jut az ember földi élete. Olyan az is, mint e hulló levél. Egy ideig él, virul s úgy látszik, mintha örökké élne; de megjő a halál fuvalma s megérleli szomorú enyészetre. Mennyi ábránd, mennyi álmokép, tervezgetés szállt füstbe már, melyet az

ifjú képzelet hímporával díszítettem föl! S most, hogy S most, hogy látom e levélesőt, eszembe jut az is »és kiábrándulva nézek a jövőmbé... Felmerül lelkemben a kérdés, ha várjak-e valamit a távol jövőmtől? S az enyészet e látása megtör minden rózsás reményt. Nem, nem várok a jövőtől semmit, legalább nem csalódom, legalább nem fog fájni a szív, ha busongva kellend végig tekintenie a remények romhalmazán.

Megrázok egy fát, csak úgy dül róla a sok fonnyadt levél. Tegnap még éltek, ma megcsípte őket a dér sorvasztó hidege s most egy sőhaj lehelete is elég, hogy ehulljanak a zörgő avarra a többi korhadó falevél közé. Akár csak a mi földi boldogságunk szimboluma volna!

Egy perczzel előbb még boldogok vagyunk, de jó egy váratlan hír, megtörténik valami baleset s boldogságunk tavaróppen. Volt — nincs. Igaza van a költőnek:

„Igy jár minden az ég alatt!
Forgó viszontagság járma alatt nyögünk,
Tündér szerencsénk kénye hányvet,
Játszva emel s mosolyogva ver le!“

De hiszen boldogok mindig nem is lehetünk. Örömeinknek keservekkel kell váltakozniok, mert különben örömeink megszűnnének örömök lenni s inkább terhünkre volnának, mint üdíténének. Nem olyan az ember, ki hosszan tudna egy valami mellett maradni, melyben örömét leli, — véres verejtékkal tud ugyan törni apró vágyai után, de ha elérte őket, játékszer gyanánt dobálja el magától:

tó felett magasan elhúzó s mind egyirányba tartó kócsagokat, — azután pedig vadászom is, én is külön-külön egy-egy kis lélekvesztőbe helyezkedve, nekivágtunk a »se vége, se hossza« vízország madaras tájainak. Czélom az volt, hogy a kócsagok útját elállva, illetőleg közel a Tisza deltájához állást foglalva, kikémleljem a visszatérő kócsagok jól elrejtett faluját.

A nap már meglehetősen felkapaszkodott az ég magasára, midőn tolórudjainkkal, majd pedig evezőinkkel dolgozni kezdtünk.

Meleg volt a párás levegő, tűzött le ránk a nap mirriád sugára, hogy szinte ránk olvadt aranya . . . Mintha élvsóvár vízi nimfák szétbomlott hajzatának aranselyme borúlt volna ránk beczézetőn, égető, forró szerellemmel s hévséges, szerelemittas leheletük érte volna arcunkat. — A beláthatatlan óriásító rónavizei, ezüst mezők-ként terítették szét káprázató tükrüket — nyugodtan, fenségesen, csak ha olykor-olykor a suhanó szellő megérinté pajkos szárnyaival az olvtag csillogást, bodorodtak hullámok, jöttek habok végtelen felületére és a nádas, ez a titokzatos reneteg, a poetikus rejtelmek álmatag világa megingatá harmatgyöngyös koronáját, suttogva valami titkosat, valami bájos mesét kaczagó tündérleányokról, vízi liliummá, ezüst köddé vált sziréni álmokról, miket elsirat a nádas, ez az örökké kesergő, bújában csontvázá aszó nápisz lápi növény, a szegény. — A tavi sások, kolokányok, ezüst lombu parti stürjések is különös hangokat dobtak a szellő szárnyaira, melyek jöttek, búgtak, suttogttak s elhozzák a riadozó lápi madarak sivítő lármáját a csónakos bolyongók fülébe.

Köröskörül ragyog az ég. Csupa áttetsző kékség, amely körülveszi ezt a csodás világot, amely tele van hívogató, marasztaló szózatokkal, az édes reménység üde-zöld színével, fényvel, csillogással, tele költészettel — és az egész mégis egy nagy rejtelem, egy megkapó fenséges

hangulat. Mintha ékes zománcz lenne, úgy ömlik el föltötte valami igézetes, méla varázs, a báj, az álmatag poezis, mely betölti a lelket csodás érzéssel, elbűvöl és szeretetet lop a szívekbe.

Ez a lép!

Nem tudtam betelni a nézésével és nem tudok most sem, egy jól elmúlt negyed század után sem, a mióta megszerettem a lápot.

Fölnéztem az égre s elvillant tekintetem a végtelen vízi csillogás felett is . . . egyformán szépnek találtam mind a kettőt. Örült neki a lelkem, kaczagott a szívem a gyönyörtől. A magasból tánczolva, nevetve futottak alá a vízirózsás tóra a napsugarak. Egész özőne a lebegő kis czerkóknak rajzolta körül apró járműveinket, míg fönt a párás magasban patyolattestű sirályok jajongtak, kergetőztek, majd meg alászállva, kéjesen ringatták habtestüket a puha hullámverésen, melyet felbodorított a feltámadt fuvalom. Gyönyörű, felejthetetlen idili képek. Élvezetüktől a lélek mámorba mélyed, megittasodik s valami álomszerű érzés ólomsúlya nehezedik rá. De csakhamar elrepül a pihenni vágyás érzete, sőt mohó vágyunk támad a fenséges látnivalók élvezetére. Nem tud elszakadni a tekintetük a bárányfelhős egek ibolyavirányától s mohón élvezzük a vadmadár járta zöld lápok ragyogását, a káprázatos színjátékot, midőn nádjainak koronájával enye-

»Holnap gúnyolod, miért ma vívsz,
Gyermekjáték volt, a mi lelkesített!«

Madách.

Boldogok, de igazán boldogok e földön nem is leszünk soha! Hiszen:

Legédesebb percünkbe is vegyül
Egy csöppje a mondhatlan fájdalomnak!
Talán sejtjük, hogy az ily pere — virág
S így hervatag!

Madách.

. . . Mily dús élettől duzzadt e most haldokló erdő? Ligeteiben hangos madár dalolt és most cserben hagyta minden, még a saját ereje is. Eszembe jut élttem letünt szaka. Szép volt, szeretném, ha még egyszer visszahívhatnám! Szeretnék még egyszer gyerek lenni, gondtalan, redőtlen komlokú, örökké vidám gyermek! De nem lehet . . . Csak előre szabad menni, hátunk mögött lángpallosával áll a kérlelhetetlen idő!

Fejem fölött a megritkult lomb nem ad már árnyat, de nincs is szükségem reá. Felhő mögött siratja a nap megfogyatkozott erejét. Ha kibukkan olykor a repülő fellegek mögül bágyadtan tekint le a földre, olyan mint egy könnytől ázott óriási szem! Nincs éltető sugára!

Isten veled! te búbánatos, egyhangú, néma erdő! Isten veled! Ha nem szeretne e világon senki sem, még akkor is szeretnélek. Búcsumnak csókját vidd sirodba le, majd egyszer — ha ott pihenek alattad — visszakérem azt: Isten veled!

* * *

Meghalt, pedig szép volt, nagy volt! Mi van belőle még? Ott meredeznek a szürhe égbe a kopasz sudarak . . . Az élet, a megtestesült élet korhad már valahol az avar közt. Levél, virág, gyümölcs mind lehullt, elvitte a játszó őszi szél erre is, arra is. Dudolta nekik menet közben a halál rekviemét — s eltemette őket.

Itt jártam a kanyargó ösvényen, mikor még a viruló élet illata tölte be mindent, merre az út elviszen; mikor még gerle búgott a messze homályban; mikor még lepke szállt csapongón virágról-virágra s azt hittem, ennek nem lesz vége sohasem! Hiú remény! Csalóka ábrándkép Mulandó minden, semmi sem örök, mi a földből lett! Voltam gyermek, lettem ifjú s most itt állok a férfi élet hajnalán. Szeretnék megállapodni e helyen, de nem lehet! Csak tovább! S lassankint majd hajamba vegyül egy-egy fehér szál! . . . Ah! ez még semmi! De ez egyből lesz több s leszek majd ránczos, barázdás arczu, fonnyadt szívű agg, ki napról-napra már csak arra vár, mikor jó érte végre az ijesztő halál! . . . Meghalok majd én is, mint a többi, mint az erdő; eltemetnek, talán egy-két köny is hull majd sírom halmára s aztán elfeledik majd azt is, hogy voltam valaha!

Köny gyül szemembe, nem látok tőle semmit sem . . . Szétmorzsolom s megyek tovább. Gázolem az erdő fehér szemfedőjét, a mindent eltakaró fehér havat és elgondolkodom, ha tényleg vége-e az én erdőmnek, ha nem fog-e uj életre ébredni még? Megnézem a vékony hajló galyat, nincs-e eltemetve benne a jövő élet csirája, nem fő-

leg a napsugár s arany s ezüstsálakból szőtt takarót terít reá egy láthatatlan kéz, mely bársonyos ujjával végre ránehezül réveteg szempillánkra is — és látunk mesés dolgokat. Feltáru a véghetetlen tenger csodás képe, mozgalma előttük... elragad a képzelet csapongó játéka... »A habok tetején ujjongva, kaczagva jelennek meg a tengerek csodás lakói — nereidák és najádok, nimfák és okeánidák. Az okos delfinek, a sellők testőrei, óvatos figyelemmel járják be a tájéket, maj tömött félkörben, védelemre és támadásra készen állanak meg a ködösen villódzó háttérben. Lány, csodás ének hangzik föl Thétys leányainak ajkairól. Bánatos, bús legenda elhamvadt városokról, szétszakadt szívekről, sötét halálról, melyet patogva, pörögve követ a lenge madrigál.« . . .

— — — Már-már elragadt volna a képzeletek özöne, midőn egyszerre egy roppant dőrej tova űzte szememről a káprázat ködét s lelkem vergődve hanyatlott le a valo prózaib téreire.

Egy nagy loccsanás követé a madárrebutó puskaajt . . . Mint leszakadt felhőfoslány, csapódott elébem a víz tükrére egy fehér test, a holtra lőtt kócsag habteste.

Vadászom, ki kevesebbet ábrándozott, de annál szigorubb figyelemmel kísért szemmel minden mozzanatot, emelte le a gyönyörű szárnyast egy hosszú lövéssel.

Ez volt az első visszatérő a kiránduló kócsagok közül.

Tehát a kócsagok visszahúzása kezdetét vette s az előre küldött hírmondó szerencsésen birtokomba került.

Most már rövidesen várhattuk a többit is, miért is sietnünk kellett a delta felé, hogy a sikeres kémlelés végett alkalmas helyen figyelő állást

dőzhetem-e föl rajta a szunnyadó erőt, mely csak éltető melegre vár, hogy föltámadjon s éljen újra dúzzadó életet? S ott látom rejtőzni az enyves pikkelyek alatt a szunnyadó rügyet, melyben alszik még az élet. Öröm árad szét szívemben a gondolatra, hogy újra fogom látni az örökremény színében virulni az én néma erdőmet; hogy újra fogom élvezni balsamos levegőjét; hogy hallani fogom bűgő galambja bánatos szavát, fülemléje csattogó dalát, rigója hangos tütyörészését! S kétszeres örön! . . . Megszólal szívemben az édes hitnek vígazstáló, megnyugtató szava, hogy nem semmisülök meg én sem halálom után; hogy élni, — élni fogok örök életet; hogy föltámad majd testem is az utolsó napon s egyesül majd elszakadt lelkemmel! . . .

Ah! erdő, erdő mily jól esik szavad! Mily kedves még most is magányod! A nagy világ zajában nem érek rá összerolódó gondolatjaimmal és érzelmeimmel bibelődni; ott érzem érzelmre, gondolat gondolatra tolu, most jó s már repül is; de itt szent magányod néma csendjében feltartóztathatom a gondolatok és érzelmek kavargó árját, eleszmélkedhetem szépségek fölött!

Szeretlek így is, néma erdő; bár elvesztéd szépségidet. Hallgatom a bősziült orkán zúgó hangjait, a mint fáid közé rohan s elátkozom, mert téged még álmodban sem hagy pihenni. Mint egy ezersípu orgona sóhajtasz, sírsz, zokogsz, a mint üstökődbe markol a kegyetlen. Világgá szeretné szórni hamvaidat, hogy egy jel se hirdesse, hogy éltél valaha! De hiú öröklődés, szemfedő

foglalhassunk, még pedig lehetőleg a kócsagok húzási vonala, helyesebben talán légi országútja alatt, a mit az elejtett kócsag húzási irányából egész pontosan megállapíthattunk. Azonban a biztosabb esély okából azt határoztuk, hogy legényem is és én is külön fogunk operálni, a lövöldözést pedig mindaddig kerülni fogjuk, amíg csak a kócsagtelep lakóira nem emelhetjük fegyverünket, nehogy útjokból eltérítsük, avagy pedig megvadítsuk a visszatérő, különben is rendkívül gyanakvó és óvatos természetű madarakat. Találkozás az öregestével, jel és hívás: puskarakéta kilövése.

A haditanács után rövidesen elváltunk s ment ki-ki a maga útjára.

En a kócsagországot levegővonalát követtem tovább, vadászom pedig a delta felé húzódnó nádrengeteg túlfelére igyekezett, odaát a nádfal húzódását követendő, mely a deltától egy kissé elkanyarodott.

Nem kis munka kínálkozott számomra s idővesztegetés nélkül mindjárt bele is fogtam a fáradalmas exkurzióba.

Addig, ameddig a síkvizeken haladhattam, csak ment a dolog minden nagyobb nehézség nélkül, de a midőn a rigyások és limányosokon át a lép szívébe érve egyszerre csak az ő nádas vadon rengete álta utamat, szinte emberfeletti munkával voltam csak képes kis lajkám számára az utat kierőszakolni s volt dolga fejszének, nádvágó dákosnak egyaránt, amíg sikerült valahogy keresztül furakodnom a szövevényes vízi növényrengeteg elképzelhetlen sűrűségein; s emmellett még arra is kellett ügyelnem, hogy valamiképp a helyes irányból ki ne jöjjenek, vagy éppen el ne tévedjenek a tekervényes nádlabyrinthok között, mire nézve kitűnő szolgálatot tett a mindig magammal hordott kompas, — azután meg a halászmadarak, czerkók röptülési iránya, melyből a ligetes helyek és síkvizek fekvését mindig pontosan kitudhatám, mert

nehéz, védi lehullt leveleidet, gyümölcsjeidet. Csak zúgjon a szilaj, mit tehet?

Szeretlek, te halott világ, pusztá erdő, szeretlek akkor is, ha senki sem szeretne! Isten veled! Aludd csak álmodat! Ha ébredsz, itt leszek megint.

* * *

A rét, mező, lerázta már magáról a halál bilncseit s te még mindig alszol? A patak partján virul már a fű s te még mindig nem ébredsz? Ébredj álmaidból, nézd mily mosolyogva tekint reád az égi tűz! Tavasz szellő, járd be erdőm titkos berkeit, oldozd fel békóikól csendes csalitjait; tépd össze azt a gyászos emlékü fehér szemfedőt, szaggasd szét kiméletlenül, hadd éledjen, hadd viruljon ő is már, a néma remete. Csalogasd ki rejtekéből az álmos pillangót, a döngicsélő méhet, dongó daraszt! S aztán szállj el messze, más határba s hívd hozzánk a pintyeket, a fülemlét, a csízt, begyet s rigókat: úgy szeretném hallani már hangjaikat . . . S a hó tűnik, a barna foltok nagyobbodnak; kivirágzik a sombodor, barkáit tolja az égerfa, kezd levelezni a juhar. A korhadtt avarból kibékkan az ibolyalevél; a havas partokon himbálja kelyhét a szemérmes hóvirág.

Ah! van már élet, kedves élet újra! Ki, ki a házak odvas falai közül! Csak úgy zihálok, csak úgy szívom e balsamos levegőt. Már kétszeresen jobb itt künn az élet! Nemsokára dúzzadó erődben szemlélek zöldülő erdő . . . Elérek én is férfikorom delére majd, nem fog

ezek a sűrű járású, roppant élénk és szakadatlan mozgékonyságban élő halászó madarak mindig az ily helyek felé tartanak s ily helyekről érkeznek is s röptük iránya ehhezképest még a legmagasabb nádasban is tájékozza az embert.

Órákig tartott a néha nagyon is küzdelmes lajkázás már, a minék oka azonban a dolog természetében rejlett, minthogy a kócsaghúzás képzeleti levegővonalától nem volt szabad eltérülnöm, különben sikertelen lett volna minden fáradságom, vagy legalább is nagyon kockázatos kísérletnek tettem volna ki magamat.

Bizony nem egyszer kénytelen voltam a habarcsos, árnyékban tintafekete színű vízbe kiszállva, vállammal tolni, taszigálni a különben pehely-könnyű lajkát a buzogányos sujmok, rekettyések és iszalag-növényzet között. Most sűrű bürökerdő álta utamat, majd istenverte húr-erős aly-növényzet játszott fogócskát meg-megtorpanó járművemmel, avagy pedig a nádtorzsos rigyák, tarlagos vízi hantok fenyegettek a felfordulás esélyével, — mert veszélyeseknek nem igen mondhatók az ilyen csónak-és emberszáltomortálék; — hanem hát az önkénytelen fürdőzés, a beázott patrónok, pocskéká lett puska stb. stb. mindig igen kellemetlenek lehetnek a legideálisabb észjárású réjtjáróra nézve is. Hát még a pióczák! A sekélyesebb helyeken ha felkavartam a fekete iszapot, a százados kotú-törmelékét gázlás közben, — olyan gomolyokban kerültek a víz színére a kisebb-nagyobb és legnagyobb utálatos bogarakkal összekeveredve ezek a még a szúnyogoknál is sokkal gyalázatosabb individuukai a sröpfőlők felekezetének, hogy szinte elirtózt az ember a látásuktól. Jérum, ha bekerül egy ilyen féreg-gomoly a csónyikból kipottyant felebarátunk nyaka közé!...

Nekem volt már benne részem. Ugy hiszem, akkor egy hektoliterrel kevesebb lett a vérem! De az kétség-telenül bizonyos, hogy azóta a mennyei jus iránt való

késni, megjő biztosan, mikor tenni s boldogítani lesz eröm!...

Megjött az énekes sereg, a szerelmes trubadur csapat. Szól a csalitban, bükk tetején, fenyő sűrűjében, fű között szerelmes daluk. Csak úgy hangzik tőle az erdő! Keresi párját a sok díszruhába öltözött szélcsapó, s ha feltalálni vélte már, ime jó egy éretlen gúnár és versenyre kél vele a bájos jércze birhatásáért.

Hogy foly a küzdelem életre-halálra a sok féltékeny basáskodó közt, visszhangzik tőle a bérözvezte völgy öle.

Pillangó játszik a nap-sugárban, mint ifjuábránd titkos jövője hímes fátyolán.

Nem tud megnyugodni sohasem; föl s le száll, ragyogtatja tarka szárnyát a napon... Gyík sütkérezik a farakás tetején.

Ah! be szép vagy hangos erdő, ah mi kedvesek kis dalnokaid! Szeretlek szívemből, jobban nem szerethetlek...

kilátásaim elenyésző parányokká változnak által a katolikus hitelvekkel merőbben ellenkező mondataim elrebe-gése miatt...

Utamban, madarászhoz illően, a nádasok lakóinak semmi mozzanata sem kerülte el figyelmemet és különösen a kócsagokra volt nagy gondom. Láttam is több darabot, melyek mind abba a bizonyos megjelölt irányba húztak, kitérőimet többször helyreigazítva a kócsag-országút helyes követése dolgában.

Rengeteg madarat vertem fel mindenfelé, közte sok érdekes és ritkafajt, úgy, hogy bizony gyakran kísértetbe ejték bennem az ornithologust, hogy vérengző vadászszá változzék által; — de bárha olykor-olykor nagyon nehe-

zemre esett is, mégis csak megtudtam tartóztatni magamat a fegyver használatától.

Remek egy változatosság is az, mely egy ilyen láb-böngésző csatangolás alkalmával kifogyhatatlan variációkban a szem elé kerül és ahány, annyiféle, tele újsággal, érdekességgel és gyönyörűséggel.

Aki nem ismeri a nádas titkait, a sűrűből kiáradó rejtelmes hangokat, a neszt, suttogást, mely hirtelen szárnyra kél s elsuban — s a sóhajt, mely feltör a vízi világ labirintusaiból fájdalmas rezgéssel, mintha aranyhajú nymfák szerelmüket sírnák el a vizek hatalmas istenének, vezeklőn, — s aki nem ismeri azokat a bömbölő hangokat, a nádibika dörgő szózatát, mely megrázkódtatja a láb lomha levegőjét, azt a forró nyári párázatot, mely süt, bódít, mint a mesebeli sárkány tüzes lehelete: bizony megdermedt szívvel válnék az észbontó félelelem, avagy a lelket megrázó döbbenet prédájává. Ellenben aki ismeri a lápok világának életlülkötését, az összmindenségéből kiáradó mozzanatok sokféle jelenségeit — minden

